

DOI:

10.31379.sed.2.2.2024.10

УДК 336.741.242

**АЛЕКСЄНКО-
ЛЕМОВСЬКА Людмила**Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-
гуманітарних наук,Міжнародний європейський
університет, УкраїнаORCID: [0000-0001-5391-0719](https://orcid.org/0000-0001-5391-0719)e-mail: lyudmilalemovska@ieu.edu.ua
(кореспондуючий автор)

Подано: 20/08/2024

Прийнято: 28/08/2024

Опубліковано: 30/08/2024

© Copyright 2024 by the author(s)

This is an Open Access
article distributed under the terms of [the
Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

DOI:

DOI: 10.31379.sed.2.2.2024.10

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНА БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Анотація

Цифрові технології дедалі глибше проникають у всі сфери життя, зокрема в освіту. Вони змінюють способи отримання, передачі та обробки інформації, що відкриває нові можливості для навчання, але також створює нові виклики. У контексті неперервної освіти, яка передбачає постійне оновлення знань і навичок протягом життя, цифровізація сприяє доступу до знань у будь-який час та з будь-якого місця, що робить її надзвичайно важливою для сучасного суспільства. Феноменологічний підхід дозволяє глибше зрозуміти освітні процеси, враховуючи індивідуальний досвід, соціальні контексти та суб'єктивне сприйняття освіти. Він підкреслює, що освіта – це не просто передача знань, а складний, багатогранний процес, який формується під впливом особистісних і соціальних чинників. Такий підхід є надзвичайно важливим у дослідженні того, як цифрові технології змінюють навчальні практики та вплив на суспільні відносини й соціально-гуманітарну сферу. Цифровізація не лише змінює освітні процеси, але й трансформує суспільні відносини, впливаючи на соціальну структуру, професійні зв'язки та культурні практики. В умовах глобальної взаємодії та зростання значущості цифрових технологій для міжособистісних і суспільних комунікацій, неперервна освіта може сприяти підтримці та розвитку цих відносин, спрямованих на сталий розвиток. Сталий розвиток вимагає постійного балансу між економічними, соціальними та екологічними потребами. Освіта є ключовим чинником цього розвитку, оскільки вона забезпечує суспільство знаннями та навичками, необхідними для розв'язання сучасних викликів. Неперервна освіта, особливо в умовах цифровізації, стає невід'ємною частиною цього процесу, адже вона сприяє адаптації до швидких змін і забезпечує довгострокову стійкість суспільних відносин. Розвиток соціально-гуманітарної сфери під впливом цифрових технологій вимагає комплексного підходу до дослідження, що включає аналіз культурних, етичних і соціальних аспектів. Це актуалізує проблематику дослідження, оскільки цифровізація впливає не тільки на технічні аспекти життя, але й на фундаментальні людські цінності, що формують основу соціально-гуманітарної сфери. Метою статті є аналіз феноменологічної багатоаспектності неперервної освіти в умовах цифровізації та вивчення її впливу на розвиток суспільних відносин і соціально-гуманітарної сфери. Особлива увага приділяється розкриттю того, як цифрові технології трансформують освітні процеси, сприяють соціальній інклюзії та забезпечують розвиток соціально-гуманітарного потенціалу суспільства.

Ключові слова: феноменологія, неперервна освіта, компетентність, цифровізація, суспільні відносини, соціально-гуманітарна сфера, освітні технології.

JEL Класифікація: I21, I32, I25.

PHENOMENOLOGICAL

MULTIASPECTS OF CONTINUOUS EDUCATION IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

**ALEKSIENKO-
LEMOVSKA Liudmyla**

Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor, associate
professor, of the Department of Social
and Humanitarian Sciences,
International European University,
Ukraine

ORCID: [0000-0001-5391-0719](https://orcid.org/0000-0001-5391-0719)

e-mail: lyudmilalemovska@ieu.edu.ua

(Corresponding author)

Abstract

Digital technologies are increasingly penetrating all spheres of life, including education. They are changing the way we receive, transmit and process information, which opens up new opportunities for learning, but also creates new challenges. In the context of continuous education, which involves the constant updating of knowledge and skills throughout life, digitalization facilitates access to knowledge at any time and from any place, which makes it extremely important for modern society. The phenomenological approach allows for a deeper understanding of educational processes, taking into account individual experience, social contexts and subjective perception of education. He emphasizes that education is not just the transfer of knowledge, but a complex, multifaceted process that is formed under the influence of personal and social factors. Such an approach is extremely important in the study of how digital technologies change educational practices and impact on social relations and the social and humanitarian sphere. Digitization not only changes educational processes, but also transforms social relations, affecting social structure, professional relationships and cultural practices. In the context of global interaction and the growing importance of digital technologies for interpersonal and social communications, continuing education can contribute to the maintenance and development of these relationships aimed at sustainable development. Sustainable development requires a constant balance between economic, social and environmental needs. Education is a key factor in this development, as it provides society with the knowledge and skills needed to meet modern challenges. Continuous education, especially in the conditions of digitalization, becomes an integral part of this process, because it facilitates adaptation to rapid changes and ensures the long-term stability of social relations. The development of the social and humanitarian sphere under the influence of digital technologies requires a comprehensive approach to research, which includes the analysis of cultural, ethical and social aspects. This actualizes the problem of the research, since digitalization affects not only the technical aspects of life, but also the fundamental human values that form the basis of the social and humanitarian sphere. The purpose of the article is to analyze the phenomenological multifacetedness of continuous education in the conditions of digitalization and study its impact on the development of social relations and the social and humanitarian sphere. Special attention is paid to revealing how digital technologies transform educational processes, promote social inclusion and ensure the development of the social and humanitarian potential of society.

Keywords: phenomenology, continuous education, competence, digitalization, social relations, social and humanitarian sphere, educational technologies.

JEL Classification: I21, I32, I25.

Received: 20/08/2024

Accepted: 28/08/2024

Published: 30/08/2024

© Copyright 2024 by the author(s)

This is an Open Access article
distributed under the terms of [the Creative
Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Вступ

У сучасному світі цифровізація охоплює всі сфери життя, суттєво змінюючи не лише економічні, технологічні та культурні процеси, але й глибоко впливаючи на освіту та соціально-гуманітарну сферу. Одним із найактуальніших викликів сьогодення є необхідність адаптації системи освіти до нових реалій, що виникають унаслідок стрімкого розвитку цифрових технологій. Ця трансформація супроводжується появою феномену неперервної освіти, яка стає обов'язковою умовою для професійного й особистісного розвитку в умовах цифрової епохи. Феноменологічний підхід дозволяє розкрити багатоаспектність неперервної освіти, підкреслюючи її значущість не лише як процесу здобуття знань, але й як соціокультурного феномену, що впливає на розвиток суспільних відносин та соціально-гуманітарної сфери. У контексті цифровізації, неперервна освіта сприяє формуванню нових соціальних ролей, переосмисленню етичних норм і цінностей, а також впливає на взаємодію між індивідами та спільнотами.

Огляд літератури

Результати сучасних досліджень свідчать про те, що неперервна освіта розглядається як багаторівневе поняття, що охоплює різні напрями освітньої діяльності людини залежно від соціальних, економічних, індивідуальних потреб, а значущість ідеї неперервної освіти передбачає забезпечення кожній людині постійний розвиток, вдосконалення, творче оновлення протягом всього життя (Ostanina, 2023). У різних своїх трактуваннях поняття «неперервна освіта» відображає зв'язок можливості задоволення інтелектуальних, особистісних, соціальних, духовних потреб людини впродовж життя та удосконалення вмінь та навичок, що необхідні для адаптації в умовах швидких змін та соціальних потрясінь (Livingston, 2023); є простором зростання потенцій людини і стратегією подолання криз, як на індивідуальному, так і соціальному рівні (Kuznietsova, 2023). ЮНЕСКО навчання впродовж життя визначає невід'ємною частиною освіти дорослих і основним компонентом професійного розвитку, що посилюється сучасними трансформаціями ринку праці, де адаптивність і здатність набувати нових навичок і компетенцій для працівників є найважливішими, а ключовими є професійні навички та інші навички двадцять першого століття (The UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2024). Феноменологічні дослідження в галузі освіти розкривають складність і багатовимірність освітнього процесу в сучасному світі в умовах постійних змін, вплив цифровізації та глобалізації на освіту. Так, М. Van Manen акцентує увагу на важливості суб'єктивного досвіду учасників освітнього процесу (Van Manen, 2023); J.A. Smith визначає складність і багатогранність освітнього досвіду (Smith, 2022); S.Gallagher окреслює концептуальні рамки впливу цифрових технологій на реалізацію освітньої діяльності (Gallagher, 2022). Процеси навчання та пізнання в умовах цифрової освіти, досвід організації неперервної освіти у цифрових середовищах з метою адаптації до нових знань і навичок, необхідних у професійному житті, розглядали Е. McWilliam, К. Ritter і R.Нуснер (DeHart, 2023). Вчені підкреслюють ефективність та доцільність створення інформаційно-технологічних продуктів для забезпечення системи безперервної освіти та галузі освіти загалом (Lebid, 2022); наголошують на необхідності розроблення моделі професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, орієнтованої на сталий розвиток (Kulalaieva & Haiduk 2022), функціонування системи підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації крізь призму реалій воєнного часу та перспектив повоєнної відбудови України (Dudka, 2024).

Мета та завдання

Метою даної статті є аналіз феноменологічної багатоаспектності неперервної освіти в умовах цифровізації та вивчення її впливу на розвиток суспільних відносин і соціально-гуманітарної сфери. Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання: розкрити сутність феноменологічного підходу в контексті дослідження неперервної освіти; проаналізувати основні принципи та методи феноменології, що дозволяють досліджувати неперервну освіту як багатогранний соціально-культурний феномен; дослідити вплив цифровізації на процеси неперервної освіти; визначити соціальні та культурні наслідки цифровізації неперервної освіти; оцінити вплив неперервної освіти на розвиток соціально-гуманітарної сфери; проаналізувати виклики та перспективи неперервної освіти в умовах цифровізації.

Методи

Методологічна основа дослідження розроблена на основі обліку положень компетентнісного, середовищного, системно-діяльнісного підходів.

Для вирішення окремих проблем використовувалися такі теоретичні методи дослідження: феноменологічний метод, системний аналіз, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення науково-методичної літератури з проблеми трансформації неперервної освіти під впливом цифровізації; контент-аналіз філософської, психолого-педагогічної, соціологічної літератури для теоретичного узагальнення провідних наукових підходів до визначення феноменологічної багатоаспектності неперервної освіти; інтерпретація ключових положень дослідження.

Результати

Домінуючі позиції на рівні педагогічних досліджень займає методологічний базис, який уможлиблює представлення досліджуваного на рівні багаторівневих структур загальнонаукових принципів, підходів та інших концентрів дослідницького пошуку.

На методологічному рівні тема дослідження віддзеркалюється у необхідності залучення до діяльнісного обігу системного підходу, що у повному обсязі «вимальовує» модуси предметного розгляду об'єкту дослідження на рівні цілісної системи, кожен елемент якої націлений на розгляд особливої участі у феноменологічному функціонуванні саме людини.

Зорієнтованість на розгляд неперервної освіти у якості цілісної системи продукує варіативність підкреслення її гносеологічної та онтологічної наповненості. Перша зорієтувалася на розроблення таких дієвих механізмів, які повною мірою розкривали стратегічну зорієнтованість досліджуваного феномена. Друга – спрямовувалася на окресленні цілісності буття у якому неперервній освіті відводилася спеціальна «координуюча» функція.

Залучення до предметного аналізу системного підходу актуалізувало розгляд неперервної освіти як цілісної соціокультурної системи, яку вирізняє цілий спектр ознак:

- чутливість до часопросторової мінливості, що продукує появу змін на внутрішньосистемному рівні;
- антиізолюваний характер функціонування, що прослідковується на рівні високостійкості системи до зовнішніх впливів;
- прогнозованість майбутнього феноменологічного функціонування приховується за вершинами досягнення омріяної мети;
- незмінний вимір феноменологічної атрибутивності – це її покомпонентна структура, кожен елемент якої має досить важливе функціональне значення;
- інтегративний характер вихідних якостей усіх компонентів засвідчує про певний рівень автономності феноменологічного функціонування (Nagadone-Bedir & etc., 2023).

Методологічна репрезентація неперервної освіти повною мірою розкривається на рівні тривимірної системи координат, кожен вектор якої націлений на розкриття функціональної, історичної та предметної значущості феноменологічного функціонування.

Функціональна значущість націлена на необхідність досягнення оптимального стану функціонування системи та вияву значущості рівня опірності внутрішніх механізмів для протидії руйнівній силі зовнішніх впливів. З урахуванням викладеного актуалізується завдання наступного предметного розгляду.

На сучасному рівні соціокультурного поступу педагогічна методологія вирізняється своєю дуалістично-функціональною природою. Характер такого тлумачення приховується у змісті наступної двосторонньої фактології:

- по-перше, нероздільної сутності наукової діяльності від інших діяльнісних сфер, завдяки чому справджується твердження, що теорія без практики – є мертвим «ландшафтом»;
- по-друге, нескінченно-маятникової сутності самої необхідності раціонального удосконалення науково-діяльнісних проявів.

З метою раціоналізації науково-дослідницького пошуку варто виокремити підходи, які покладені в основу функціонування педагогічної методології: прогностичний, системний, оціночний (Evans &

Benefield, 2013).

Перший із наведених підходів центрований на необхідності формулювання аргументованих прогнозів, зміст яких наближений до відповідного рівня достовірності.

Другий – розкривається у повноті аналізу досліджуваного у формі цілісної системи, що полегшує сприйняття та уможливорює уникнення розсіяності уваги на другорядні концерти феноменологічного функціонування. Третій – торкається глибин загальноприйнятих закономірностей, завдяки чому на перший план виходить первинно-значуще, а на другий – те, що є своєрідно-побіжним.

Необхідність глибинної методологічної проєкції педагогічного феномена «неперервна освіта» актуалізувала на порядку денному завдання окреслення спектральної цілісності функцій, які визначають предметність феноменологічного функціонування:

I. Гносеологічна – заснована на розумінні неоціненної значущості пізнання, ідеальний «формат» перебігу якого уможливорює осягнення мислинсько-результативних вершин, що розгортається із первинного формулювання ключової проблеми, а далі прокладається стежками залучення усе можливого інструментарію для досягнення бажаного.

У цьому ключі варто підкреслити і той факт, що гносеологічно-функціональне начало віддзеркалює повноцінність свого потенціалу на такому рівні, який засновується на використанні вже існуючого знаннєвого базису, який у ході опрацювання дослідник «інкрустує» результатами своєї власної пошуково-дослідницької діяльності.

Із вищевикладеного слідує, що феномен «неперервна освіта» вирізняється своєю гносеологічно-функціональною проєкцією, націленою на екстраполяцію напрацьованого теоретичного «сегменту» знань на практичну канву соціокультурного досвіду. За таких умов, концептуалізується завдання переходу від абстрактних узагальнень до більш предметних та значущих основ предметного розгляду. Аргументованість останнього судження досить цілісно розкривається на рівні розуміння неперервної освіти у якості високоорганізованого та систематизованого пізнання суб'єктом конкретних аспектів оточуючої реальності (Livingston Cummings-Clay, 2023).

Урахування вищенаведених особливостей актуалізує розгляд неперервної освіти у якості системоутворюючого елементу особистісного розвитку та професійного зростання, що центрується на вільному виборі людини своєї освітньої траєкторії, розкриттю внутрішнього потенціалу, переході від несуттєвого та другорядного до ключового і визначального.

II. Праксеологічна – актуалізуюча формальне (нормативне) на неформальне утвердження значущості устанавлено-послідовного порядку діяльнісних проявів. Проєктуючи праксеологічно-функціональну значущість дослідницького пошуку на панно неперервної освіти, зрозумілим чином виокремлюється її зорієнтованість на пошук таких високодієвих теоретичних регулятивів, які значною мірою актуалізують покращення рівня функціонування у цьому аспекті самої практичної діяльності, націленої на вироблення високодієвих принципів феноменологічного функціонування.

Праксеологічний вектор розгляду надає неперервній освіті обрисів діяльнісної практики, яка наскрізно прошита процесом пізнання та прагненням до отримання найбільш повної інформації по конкретному предмету, який розглядається. У такому феноменологічному розумінні праксеологічно-функціональний потенціал досліджуваної освіти спрямовується на вироблення найбільш дієвого логарифму дій, способів та принципів, що зорієнтовується на досягнення найвищих якісних показників вихідної результативності.

Урахування значущості освітньо-парадигмальної переорієнтації актуалізувало на порядку денному дослідницького пошуку окреслення таких підходів до неперервної освіти, які найбільшою мірою співвідносяться із феноменом інновації (Auer & Rüttemann, 2021).

З праксеологічної точки зору, інноваційний характер відрефлексування неперервної освіти передбачає привнесення до предметності сутнісних обґрунтувань такого спектру дидактичного інструментарію, який частково віддзеркалює парадигмальність наявних освітніх орієнтирів, просічених «вкрапленням» до їх змісту чогось сутнісно-інноваційного і водночас значущого. Перелік такого сутнісно-інноваційного можуть поповнити: варіативні навчальні програми неперервної освіти, активізуючі прояви творчої ініціативності та розвиток професійної компетентності (зокрема, цифрової); регіональні ініціативи щодо популяризації значущості освіти дорослих; переформатування феноменологічного функціонування у режимність роботи за принципом стійкого розвитку; діагностичні

методики щодо визначення якісних показників функціонування неперервної освіти на різних рівнях функціонування; «банк» існуючих програм, актуалізуючих систематичний характер функціонування системи підвищення кваліфікації (Dudka & Chumak, 2024).

III. Прогностична – концептуалізована на можливостях прогнозування вихідної результативності, що дозволяє підібрати дієві важелі впливу та виробити цілісний логарифм дій з метою удосконалення реально існуючого процесу неперервної освіти. Адже, процес соціокультурного поступу людства повсякчас був перенасичений цілою низкою протиріч, а тому, будь-яке логічне відрефлексування існуючої результативності повинно ґрунтуватися на аргументованості позицій носія ідей та цінностей. Слід зауважити і той факт, що будь-які прогностичні прояви тяжіють до емпірично-стихийного начала, яке засновується на багаторічних висхідних набутого досвіду. Як показує практична сторона соціального функціонування, вищезазначене «начало» послугувало вихідним модусом на шляху до ідентифікації рівня раціональності рішень, які приймалися з урахуванням інтуїтивних «родзинок» практичного досвіду.

Розгляд неперервної освіти з точки зору цілісної педагогічної системи передбачає актуалізацію уваги на антропологічному характері її проявів, що передбачають відрефлексування особливостей організації процесу пізнання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей конкретної цільової аудиторії суб'єктів (*Simbolon*, 2022).

Педагогічно-системологічний акцент розгляду проблеми неперервної освіти націлює на необхідність підкреслення на її рівні стійких і цілісних зв'язків, що дозволяють підтримувати її роботу у продуктивному тонусі. За таких умов феноменологічного розгляду, неперервна освіта за своєю предметною сутністю по-факту є поліструктурним утворенням, репрезентованим на рівні динамічного та статичного взаємовпливу.

Сутність першого досить влучно вимальовується невидимими «кордонами» закономірностей розвитку і злагодженого функціонування. Змістовність другого розкривається у підтриманні системою усіх рівнів цілісності та злагодженості, що здатні до протидії руйнівним впливам зовнішніх «контраргументів».

Урахування поліструктурного характеру функціонування та розвитку неперервної освіти визначає необхідність змістової інтерпретації її крізь призму двох аспектів розгляду:

- а) внутрішньоінтегрального утворення, що функціонує за законами соціальних інститутів;
- б) високоорганізованої системи, що продукує актуалізує значущість суспільного прогресу.

Дотримуючись закономірностей системно-логічного викладу матеріалу, актуалізується необхідність репрезентації неперервної освіти з точки зору двох елементів, які забезпечують цілісність її функціонування – уповноважених інституційних утворень, діяльність яких спрямована на досягнення ключових цілей; інших додаткових показників, що забезпечують безперешкодне функціонування першого елемента. Високодієвість першого елемента відзначається тоді, коли кожна інституційна одиниця функціонує не розрізнено по відношенню до інших, а злагоджено і взаємоупорядковано, що уможлиблює досягнення максимальної результативності неперервної освіти.

Неперервна система, торкнувшись ключових засад елементно-інституційного функціонування, повинна закріпити їх невидимим «ланцюжком» багатосторонніх зв'язків на рівні єдино-функціонуючої галузі. Такий характер багатосторонньо-злагодженої співпраці уможлиблює об'єднання усіх структурних концентрів у єдине ціле зі збереженням індивідуально-інституційних ознак. Спільно-об'єднуючим началом їх феноменологічного функціонування слугує певна соціально-педагогічна зорієнтованість усіх напрямів інституційної діяльності. За таких умов феноменологічного розгляду ключовим завданням залишається представлення окремих інституційних одиниць у якості цілісної педагогічної системи, що об'єднана цілісним навчальним процесом з порівневим ускладненням.

З точки зору сучасного науково-суспільного розвитку стає зрозумілим, що подальший розвиток неперервної освіти неможливий без використання міждисциплінарно-прогностичного потенціалу педагогічної науки. «Призвичаєння» такої тенденційності частково приховується за необхідністю гуманізаційного, аксіологічного, акмеологічного, антропологічного та праксеологічного збагачення конструкту неперервної освіти.

Сутність історичної значущості при цьому розкривається у необхідності залучення прогностичного та поступально-генетичного аспектів розгляду, що актуалізують необхідність урахування уроків минулого з метою вироблення пріоритетних механізмів подальшої розбудови перспективного майбутнього.

Предметна значущість частково віддзеркалюється у репрезентації усіх складових елементів досліджуваної системи з метою досягнення продуктивного результату на рівні проведення системно-структурного аналізу.

Ідейно-трансформаційні перетворення, які торкаються усіх сфер функціонування суспільства, відбуваються значно швидше, аніж модернізація освітньої сфери, що актуалізує виявлення певних протиріч. Модернізаційний вектор освітнього реформування націлений на удосконалення сучасної системи неперервної освіти, котра у ідеальному розумінні повинна нівелювати у соціальній свідомості глибинність «розмежувань» між навчальними програмами та освітніми рівнями.

Уседоступність, високоефективність та високоякісність – саме такі характеристики повинні стати основоположними на шляху до розвитку освітньої сфери у цілому. Неактуальним сьогодні, у розрізі актуалізації досліджуваної проблематики вважається формалізований підхід, що побіжним чином розглядає потенційні можливості різновікових груп.

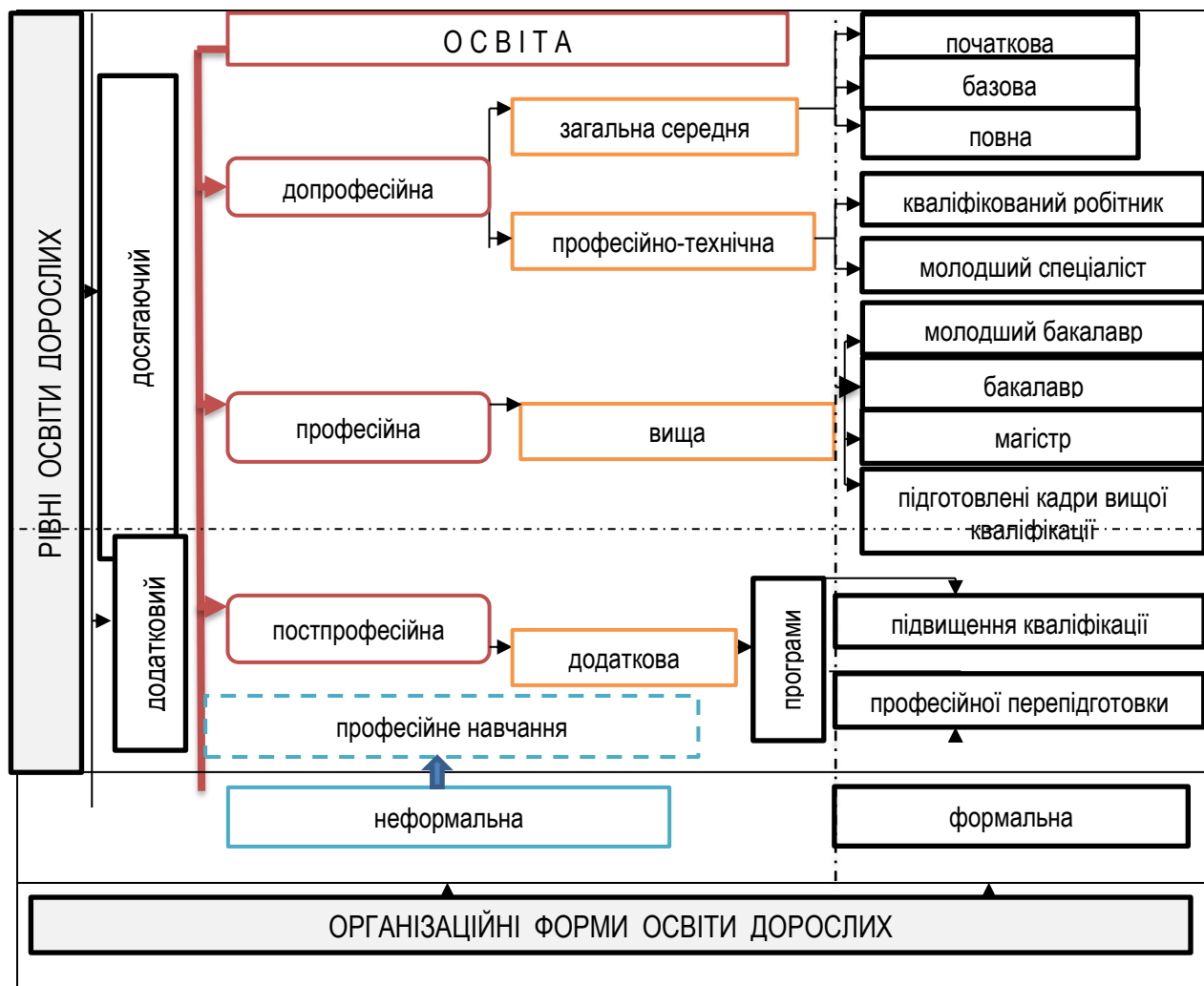

Рис. 1. Структурованість неперервної освіти України

Джерело: розроблено автором

У сучасних умовах розвиток неперервної освіти продиктований основоположністю впливу щонайменше трьох факторів:

- непереборним бажанням змінити власну професійно-життєву траєкторію;
- перспективністю професійного зростання, обумовлюючого необхідність підвищення особистісно-знаннєвого рівня;

• девальвацією «застарілих» знань, що приводить до «напіврозпаду» професійної компетентності (Skrinjarić, 2022).

З метою узагальнення предметного пошуку унаочнено структурованість неперервної системи освіти України (рис. 1.).

У процесі наочного структурування, у якості окремих елементів було виокремлено «андрагогічні» рівні освіти (Livingston & Cummings-Clay, 2023). До їх переліку увійшли:

• досягаючий – уможливорює розгортання кваліфіковано-трудової діяльності, що поєднана із цілеспрямовано-організованим пізнанням у сфері обраної професії;

• додатковий – актуалізує підвищення рівня кваліфікації за обраним фахом або здобуття знань для опанування нової професії (рис.1).

Слід зауважити, що проблема освіти дорослих має не локальне, а загальноцивілізаційне значення. Підтверджуючим аргументом останньої ідейності слугує, зокрема, той факт, що у Міжнародній стандартній класифікації освіти (UNESCO, 2024) окремим змістовим фрагментом подаються організаційні форми освіти дорослих (табл. 1.).

Таблиця 1.

**Організаційні форми освіти дорослих
(на матеріалах Міжнародної стандартної класифікації освіти ЮНЕСКО)**

Організаційна форма навчання (learning)		Характерні особливості	Заклади	Підтверджуючі документи
«longwide learning – навчання шириною життя»	Формальна «formal»	- наймолодша із існуючих форм; - є високоструктурованою; - відбувається у відповідності із затвердженим графіком - зорієнтована на формування переліку визначених компетенцій	заклади освіти усіх форм власності	диплом / сертифікат
	Неформальна (non-formal)	- підвищує рівень знань без «документального» підтвердження - одна із перших у практиці; - реалізовується у формі професійного навчання	інституційні (у формі відкритих лекцій, конференцій тощо), позаінституційні	відсутні
	Інформальна (informal)	- поєднує усі різновиди самостійно-пізнавальної діяльності за межами освітньої інституції; - має стихійний, не цілеспрямовано-організаційний характер; - не має чітко визначеної структури; - одна із перших у практиці; - була однією із основних форм у період масової «недоступності» освіти	інституційні (культурно-освітні, культурні) та позаінституційні	відсутні

Джерело: розроблено автором

З-поміж наведених організаційних форм навчання найбільш висококритикованою є остання – «informal». Це пояснюється з точки зору виокремлених аргументів:

• високий поріг індивідуально-когнітивного сприйняття у позаінституційних умовах;
• складність формулювання організаційно-методичних рішень, виходячи із неможливості точного вимірювання вихідної результативності та реалізації поточного моделювання.

З метою систематизації андрагогічних даних із названої Міжнародної класифікації, їх згруповано за чотири основні критеріями: організаційна форма – характерні особливості – заклади – підтверджуючі документи дорослих (табл. 1).

Слід зазначити, що на рівні існуючих нормативно-правових актів та міжнародних стандартів у вищевикладеній класифікації існують певні суперечності. Зокрема, у Міжнародній стандартній класифікації освіти «трилогія» – «формальна, неформальна та інформальна відносяться до організаційних форм освіти дорослих, а у законі України «Про освіту» подається як «види освіти» (Закон України «Про освіту», 2017).

Концептуальна складова дослідницького пошуку уможливила тривимірний розгляд моделі неперервної освіти у системі координат суб'єктивно-особистісного буття (рис. 2).

В основу побудови розробленої моделі увійшла трьохфронтальна проекція складових:

а) тривалості життя – передбачається створення рівноцінних пізнавальних можливостей протягом усього життєвого циклу;

б) повноти буття – актуалізується досягнення рівня пізнавальної доступності усіх навчальних та просвітницьких форм для різновікових соціальних груп;

в) соціальної рівності – рівносильно-ідентичні умови для здобуття знань і формування професійних умінь і навичок представниками усіх без винятку представників соціальних груп. (рис. 2). Наприкінці минулого століття світова спільнота прийшла до розуміння необхідності розвитку педагогічної освіти з точки зору її неперервності. Специфіка даної закономірності прослідковувалася на рівні трьох основоположних детермінант педагогічної підготовки – наукової, професійної та загальнокультурної (Council of Europe, 2018).

Перша детермінанта передбачала поглиблення «різногалузевого» пізнання, дотичного до обраної діяльності; друга – актуалізувала розширення спектру професійноцентрованих знань, умінь та навичок; а третя – продукувала підвищення особистісно-культурного рівня.

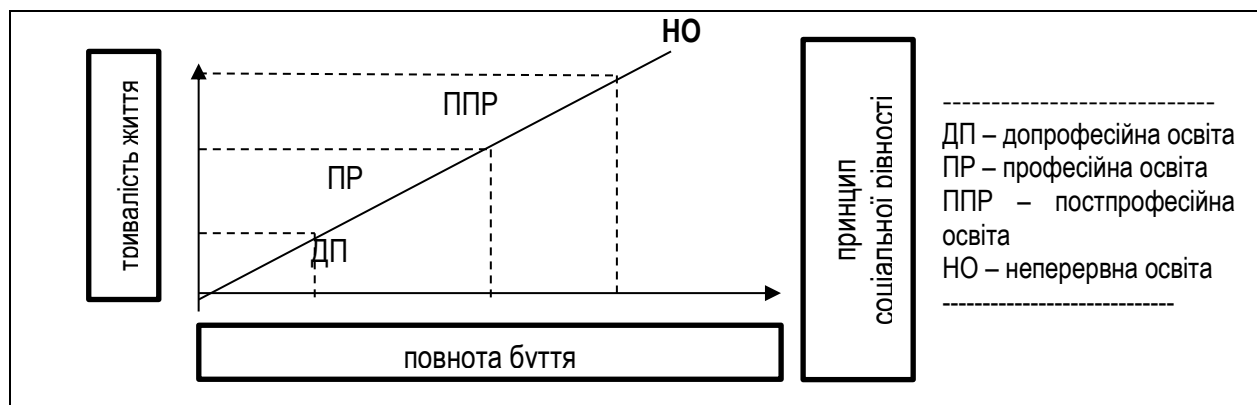

Рис. 2. **Модель неперервної освіти у системі координат суб'єктивно-особистісного буття**

Джерело: розроблено автором

Своєрідність неперервної системи освіти відрізняється для фахівців:

- педагогічного профілю, для яких базовою ланкою є вища освіта;
- усіх інших спеціальностей – базовою вважається загальноосвітня підготовка.

Визначальними у контексті формування змісту та організаційних форм є такі основоположні принципи неперервної педагогічної освіти (рис. 3).

Рис. 3. Основоположні принципи неперервної педагогічної освіти

Джерело: розроблено автором

В основу першого принципу покладено ідею пріоритетності вищої освіти, яка є по-суті базовою для педагогічних працівників. Другий принцип відзначається розумінням неперервної освіти з точки зору її керованості, адже без «ідейно-управлінського» начала досягти успішності на рівні навчальної діяльності не вдасться. Акцентуючи увагу на змісті третього принципу, варто підкреслити, що багаторівневості полягає у логічному переході суб'єкта пізнання із одного «ступеня» на інший, що відзначається примноженням багажу знань, умінь та навичок. Четвертий принцип заснований на інтегративності організаційних форм освіти дорослих (UNESCO, 2011), «інституційні» кордони між якими для самого суб'єкта пізнання не є різко розмежованими, оскільки одна форма є логічним продовженням наступної. Ґрунтовність п'ятого принципу віддзеркалюється на рівні наступності (послідовності) освітніх програм, «структурованих» за ступеневим принципом. Не менш фундаментальним є шостий принцип, який засновується на пріоритетності особистісного вибору щодо існуючих освітніх форм здобування освіти, які за чинним законодавством диференціюються на три різновиди – інституційна, індивідуальна та дуальна, перші дві із яких ще диференціюються на підвиди. Дія сьомого принципу прослідковується на рівні взаємодоповнення змісту, форм, методів і засобів, які залучені до навчально-пізнавальної діяльності.

Узагальнюючи світовий досвід неперервної освіти, зазначимо, що у сучасній науковій практиці виокремилася три групи підходів до феноменологічного розгляду:

- «інструменталістський» – націлений на задоволення існуючих соціальних запитів та потреб, виходячи із наявного рівня розвитку;
- «просвітницький» – спрямований на утвердження соціальної цінності неперервного розвитку, навчання, виховання;
- «соціально-компетентнісний» – проблематизує утвердження принципу соціальної рівності, що передбачає вільний і рівний доступ до неперервної освіти кожного члена суспільства, що проблематизує розвиток компетентності (Council of Europe, 2018).

Ідея компетентнісного підходу дозволяє відповісти на запитання про необхідний особистості результат освіти в контексті професійної підготовки та навчання впродовж життя (Skrinjaric, 2022). Поняття професійної компетентності педагога виражає єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності і характеризує його професіоналізм, у зв'язку з чим професійна компетентність визначається рівнем прояву професійної готовності до реалізації професійної діяльності (Sharma, Peeters & Bushati, 2018).

Серед організацій, які наголошують на актуальності компетентнісного підходу для XXI століття, є такі як: Об'єднана національна організація з питань освіти, науки і культури (UNESCO), Організація

економічного співробітництва та розвитку (OECD) та ін. Зокрема, підтримується просування таких компетенцій, як критичне мислення та медіаграмотність.

У світі складних мережевих систем люди повинні мати можливість адаптуватися. Створення цінностей означає не лише розробку інновацій, але й забезпечення того, щоб інновації були корисними для добробуту інших людей і суспільства загалом (OECD, 2024).

Формування компетентності є сьогодні однією з найбільш актуальних проблем освіти. В умовах реалізації компетентнісного підходу на перший план висувається проблема розвитку професійної компетентності педагогічних працівників в системі безперервної освіти (Aleksieienko-Lemovska, 2022). Оволодіння професійними навичками сприяє самореалізації особистості шляхом активної взаємодії із зовнішнім середовищем (Bakhmat, Dudka & Liubarets, 2018).

З точки зору компетентнісного підходу, теорія цифрової трансформації є підходом, що аналізує глибокий вплив цифрових технологій на різні аспекти життя — освіту, економіку, культуру, соціальні відносини та інші сфери. Вона зосереджується на тому, яких саме цифровізація вимагає від індивідів та організацій нових знань, навичок і компетенцій для успішної адаптації до швидких змін, спричинених технологічним прогресом. Цифрові технології (Інтернет, штучний інтелект, великі дані, блокчейн тощо) радикально змінюють способи, які фахівці використовують у професійній діяльності, навчанні, взаємодії та споживанні інформації. Вони стають рушійною силою, що змінює традиційні моделі поведінки, структуру ринків і навіть соціальні інститути (Simbolon, 2022).

Потреба в нових компетенціях, таких як цифрова грамотність, критичне мислення, здатність працювати з великими обсягами даних, адаптивність і креативність, стає основною умовою для успішної професійної діяльності та соціальної інтеграції.

Цифровізація вимагає перегляду освітніх моделей і програм. Традиційна освіта з акцентом на запам'ятовування знань поступово поступається місцем компетентнісному підходу, який орієнтований на розвиток практичних навичок, здатності до самонавчання і застосування знань у різних контекстах. Освіта стає більш персоналізованою, гнучкою і адаптованою до потреб цифрового суспільства. Цифрові технології впливають на соціальні відносини та культурні практики. Вони змінюють способи комунікації, розширюють доступ до культурних продуктів (De Soriano, Montoro & Colón, 2024).

Компетентнісний підхід в освіті та інших сферах життя допомагає адаптуватися до змін, розвивати міжкультурну комунікацію, медіаграмотність та інші навички, необхідні для успішного функціонування в цифровому світі (Smith, 2024)

Компетентнісний підхід у контексті цифрової трансформації зосереджується на розвитку у людей тих компетенцій, які є необхідними для успішного функціонування в умовах цифрової трансформації. Цей підхід включає кілька ключових аспектів:

- цифрова грамотність як базова компетенція, що включає в себе здатність ефективно використовувати цифрові технології для отримання, обробки та аналізу інформації, а також для спілкування і вирішення проблем. В умовах цифрової трансформації цифрова грамотність стає необхідною умовою для успішного навчання, працевлаштування та соціальної інтеграції;

- критичне мислення та проблемне навчання, адже вміння критично осмислювати інформацію, аналізувати її достовірність і робити обґрунтовані висновки стає важливою компетенцією в умовах цифрового світу, де люди стикаються з великими обсягами даних і дезінформацією. Проблемне навчання акцентує увагу на реальних життєвих задачах, допомагає розвивати ці навички;

- адаптивність і гнучкість, оскільки у швидко змінюваному світі цифрових технологій здатність до адаптації та гнучкість є ключовими компетенціями. Це готовність до постійного навчання, відкритість до нових ідей та здатність пристосовуватися до змін;

- міжкультурна компетенція і співпраця, що включає здатність ефективно взаємодіяти з людьми з різних культур. Цифрова трансформація відкриває нові можливості для глобальної співпраці;

• творчість та інноваційність – цифрові технології стимулюють розвиток творчого мислення й здатності до інновацій, а компетентнісний підхід підкреслює важливість творчого підходу до вирішення проблем і генерування нових ідей, що є ключовим фактором успіху в умовах цифровізації.

Цифровізація суттєво трансформує структуру та зміст неперервної освіти, впливаючи на різні аспекти навчання та розвитку. Під час успішної трансформації увага фокусується на:

1) розширенні доступу до освіти різних категорій учасників освітнього процесу, адже цифрові технології забезпечують доступ до навчальних ресурсів незалежно від географічного місця розташування, часу або соціального статусу. Так, наприклад, відкриті освітні ресурси (Open Educational Resources), або масові відкриті онлайн-курси (МООС) дозволяють людям з усього світу отримувати знання від провідних фахівців, що сприяє демократизації освіти та розширенню можливостей для неперервного навчання;

2) персоналізації навчання – при визначенні, яким чином цифрові інструменти дозволяють створювати індивідуальні освітні траєкторії, що відповідають потребам і цілям кожного учасника освітнього процесу, як саме використання штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання дає можливість адаптувати освітній контент до рівня знань, швидкості навчання і навіть стилю засвоєння інформації конкретного здобувача освіти, що забезпечує ефективніше та більш цілеспрямоване особистісне навчання;

3) інтерактивності та візуалізації освітнього процесу, якщо цифрові технології надають можливість використовувати мультимедійні та інтерактивні засоби навчання, такі як: віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR), інтерактивні симуляції, відеоуроки та інтерактивні презентації, що робить навчальний процес більш захоплюючим і ефективним, дозволяючи занурюватися у складні теми через практичний досвід;

4) гнучкості у форматах навчання, коли цифровізація дозволяє створювати гнучкі навчальні програми, які можуть поєднувати онлайн і офлайн формати, синхронне та асинхронне навчання, що є особливо важливим для неперервної освіти, яка має враховувати робочі графіки, сімейні обов'язки та інші зобов'язання дорослих здобувачів освіти (саме така гнучкість забезпечує можливість ефективного поєднання навчання з іншими аспектами життя);

5) підвищенні ролі самостійного навчання, оскільки цифрові платформи стимулюють розвиток самоосвіти, коли здобувачі освіти беруть на себе відповідальність за свій освітній процес, самостійно плануючи, організовуючи та оцінюючи свої навчальні досягнення, що підсилює навички самоорганізації, критичного мислення та вміння самостійно вирішувати ключові проблеми;

6) змінах в ролі викладача через те, що, на відміну від традиційної моделі, де викладач є головним джерелом знань, він перетворюється на фасилітатора, який допомагає здобувачам освіти орієнтуватися в інформаційному просторі, підтримує їх у процесі реалізації освітнього процесу, а також сприяє розвитку навичок критичного мислення та самоосвіти. Відповідно, викладачі повинні бути технологічно підкованими й готовими використовувати цифрові інструменти у своїй професійній діяльності;

7) змінах в змісті навчання – цифровізація змінює зміст освітніх програм, а основний акцент зміщується на розвиток цифрових компетенцій, навичок роботи з інформаційними технологіями, програмування, даних та аналітики. Окрім того, збільшується значущість міждисциплінарних знань, які інтегрують технічні, соціальні, гуманітарні аспекти, що стає необхідним у системі неперервної освіти із врахуванням вимог та викликів сучасного світу.

8) аналізуванні великих даних у навчальному процесі – цифрові платформи надають можливість збору та аналізу великих обсягів інформації, що дозволяє оцінювати ефективність навчальних програм, відстежувати прогрес здобувачів освіти, виявляти слабкі місця в освітньому процесі та відповідно коригувати навчальні плани та стратегії.

9) мережевому навчанні та соціальних зв'язках – цифрові платформи та соціальні мережі сприяють розвитку мережевого навчання, коли учасники освітнього процесу взаємодіють між собою в онлайн-просторі. Даний вид комунікації не тільки розширює можливості для обміну знаннями, але й стимулює

розвиток професійних та соціальних зв'язків, що важливо для кар'єрного розвитку та особистісного зростання.

Аналіз шляхів реалізації цифрових технологій в системі неперервної освіти дозволив визначити значний вплив на різні аспекти освітньої діяльності, зокрема, на доступ до знань, методи навчання та взаємодію між учасниками освітнього процесу. Серед них особливе місце займають, по-перше, відкриті освітні ресурси (OER), оскільки саме завдяки ініціативам з відкритого доступу, величезна кількість освітніх матеріалів, курсів, підручників та науково-практичних досліджень стала доступною, що сприяє рівності в освіті, дозволяє людям з різним рівнем доходу здобувати знання; по-друге, онлайн-курси та платформи (платформи на кшталт Coursera, edX, Khan Academy тощо) пропонують безліч курсів з різних дисциплін, що дозволяє здобувачам освіти навчатися у провідних світових університетах без необхідності фізично бути присутніми на заняттях; по-третє, мобільні технології (зокрема, мобільні пристрої, такі як смартфони та планшети), зробили навчальні матеріали ще більш доступними, оскільки здобувачі освіти можуть навчатися в будь-який час і в будь-якому місці, використовуючи мобільні додатки та платформи.

Цифровізація спричинила революцію в педагогічних підходах, змінивши традиційні методи навчання і запропонувавши нові, більш інтерактивні та ефективні форми навчання. Так, наприклад, в освітній діяльності закладів освіти підвищується роль інтерактивності та мультимедійності, адже цифрові технології дозволяють використовувати візуальні та аудіо матеріали, інтерактивні симуляції, відео, VR і AR для створення більш захоплюючих і реалістичних ситуаційних завдань, що робить навчання більш привабливим і допомагає краще засвоювати складні поняття через практичний досвід. Використання ігрових елементів у навчанні (гейміфікація) мотивує здобувачів освіти до активнішої участі в освітньому процесі, а різномірні завдання, конкурси та інші гейміфіковані елементи підвищують залученість і зацікавленість учасників (Oddone, 2023).

Застосування штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання дозволяє освітянам створювати персоналізовані навчальні плани, які враховують рівень підготовки, потреби та індивідуальні особливості здобувачів освіти. Це підвищує ефективність навчання, оскільки індивідуальна освітня траєкторія передбачає, що кожен може рухатися у своєму темпі та отримувати контент, що найбільше відповідає особистісним потребам.

В умовах сьогодення найбільш актуальними визнаються моделі змішаного навчання, оскільки поєднання онлайн-навчання з традиційними очними заняттями дозволяє оптимізувати освітній процес, роблячи його більш гнучким і зручним. У свою чергу, це дозволяє поєднувати переваги обох форматів і надавати здобувачам освіти більше можливостей для самостійного навчання (Koval, Aleksieienko-Lemovska & Mikhno, 2023).

Цифрові технології значно змінюють форми та якість взаємодії між учасниками освітнього процесу – викладачами, здобувачами освіти та адміністрацією освітніх закладів, пропонуючи нові способи комунікації та співпраці. Так, наприклад, широкого використання набули віртуальні класи (зокрема, платформи для відеоконференцій, такі як Zoom, Microsoft Teams, Google Meet тощо), які дозволяють проводити навчальні заняття в реальному часі онлайн, незалежно від місцезнаходження учасників. Це не тільки полегшує доступ до освіти, але й сприяє міжнародній співпраці та обміну знаннями.

Загальноновизнаною практикою на сьогодні використання в освітньому процесі онлайн-форумів і соціальних мереж, де учасники освітнього процесу (викладачі, здобувачі освіти, адміністрація закладів освіти та інші стейкхолдери) обговорюють освітні програми, навчальні матеріали, обмінюються ідеями та допомагають один одному через онлайн-платформи, що підвищує колективну участь в освітньому процесі й сприяє формуванню спільнот за інтересами (Nesrin, Ayşegül, Dudka & Aleksieienko-Lemovska, 2023).

Складовою освітнього процесу є проведення контрольних заходів та оцінювання здобувачів освіти. При застосуванні електронного оцінювання цифрові платформи дозволяють викладачам швидко і точно оцінити роботу здобувачів освіти та, що особливо важливо, отримати зворотний зв'язок й відповідно (за необхідності) відкоригувати навчальні плани відповідно до отриманих результатів. Така

процедура підвищує прозорість і об'єктивність оцінювання, а також дозволяє учасникам освітнього процесу отримувати більш оперативний зворотний зв'язок.

У сучасному мультикультурному освітньому просторі велика увага приділяється реалізації спільних проєктів та колаборативного навчання, адже цифрові інструменти дозволяють учасникам освітнього процесу – представникам різних країн працювати над спільними проєктами в онлайн-середовищі, що сприяє розвитку навичок співпраці, комунікації та вирішення проблем і є надзвичайно важливим для розвитку професійної компетентності.

Загалом, цифровізація глибоко змінює соціальні відносини та структуру суспільства, впливаючи на різні аспекти соціального життя. Цей процес супроводжується трансформацією комунікаційних, економічних і культурних зв'язків, що значно змінює те, як люди взаємодіють один з одним та з навколишнім світом.

Однак, неперервна освіта в епоху цифровізації стикається з рядом серйозних викликів, які потребують комплексного підходу та врахування для забезпечення її ефективності та доступності для всіх верств населення (Gumaelius, Skogh, Matthíasdóttir & Pantzos, 2023).

Одним із головних викликів є цифровий розрив, тобто нерівний доступ до цифрових технологій і ресурсів. Учасники освітнього процесу, які не мають доступу до інтернету або сучасних пристроїв, виявляються відрізнаними від можливостей неперервної освіти. Це може посилити соціальну нерівність, оскільки ті, хто не має доступу до цифрових технологій, ризикують залишитися поза процесом постійного оновлення знань.

Цифрові технології розвиваються надзвичайно швидко, що ставить виклики перед системами освіти. Навчальні програми та методики можуть швидко застарівати, що вимагає постійного їх оновлення. Це створює додатковий тиск на викладачів та заклади освіти, які повинні бути здатними оперативно адаптуватися до нових умов.

Для ефективної участі в неперервній освіті необхідно володіти базовими цифровими навичками. Проте, багато людей, особливо старшого віку, не мають достатнього рівня цифрової грамотності, що ускладнює їхнє залучення до процесу навчання. Цей виклик вимагає розробки програм підвищення цифрової грамотності, щоб забезпечити інклюзивність неперервної освіти (Bilki, Satar & Sak, 2023).

В умовах цифровізації доступ до інформації став практично необмеженим. Однак це створює проблему перенасиченості інформацією, коли людина стикається з величезною кількістю даних, які важко перевірити та осмислити. Це вимагає розвитку критичного мислення та навичок фільтрації інформації як невід'ємної частини неперервної освіти.

Неперервна освіта вимагає високого рівня самодисципліни та мотивації. В умовах, коли значна частина навчання переходить в онлайн-формат, зростає необхідність у самостійній організації навчального процесу. Багато людей стикаються з труднощами у підтримці мотивації для регулярного навчання, особливо без прямого контролю з боку викладачів.

Цифровізація неперервної освіти ставить перед суспільством нові етичні та правові питання. Наприклад, захист персональних даних, права на інтелектуальну власність та забезпечення доступності для всіх верств населення. Вирішення цих питань є важливим для створення справедливої та етично відповідальної системи неперервної освіти.

У нових умовах викладач більше не є єдиним джерелом знань, а стає, скоріше, наставником та консультантом, який допомагає здобувачам освіти орієнтуватися в інформаційному середовищі. Це вимагає зміни підходів до підготовки викладачів та розвитку нових педагогічних компетенцій, що здатні відповідати викликам цифрової епохи.

Цифровізація освіти також піднімає питання психологічного благополуччя учасників навчального процесу. Постійне навчання, особливо в умовах інформаційного перенасичення, може призводити до вигорання, стресу та інших психологічних проблем (Smith, 2024). Це підкреслює важливість підтримки психічного здоров'я учасників освітнього процесу як невід'ємної частини неперервної освіти.

Отже, цифровізація освіти значно впливає на соціальну взаємодію, культурні норми та цінності, створюючи нові можливості для розвитку, водночас ставлячи перед суспільством нові виклики.

Важливо, щоб ці зміни супроводжувалися розвитком навичок критичного мислення та етичного підходу до використання технологій, щоб максимально використати потенціал цифрової освіти для соціального прогресу. Теорія цифрової трансформації, розглянута через призму компетентнісного підходу, підкреслює необхідність розвитку нових компетенцій для адаптації до викликів і можливостей цифрового світу. Це має вплив на всі аспекти життя — від освіти і професійної діяльності до соціальних і культурних відносин, вимагаючи перегляду традиційних моделей і створення нових стратегій для розвитку суспільства в умовах цифрової ери.

Дискусія

Отримані результати дослідження свідчать про значну роль феноменологічної багатоаспектності неперервної освіти в умовах цифровізації на розвиток суспільних відносин і соціально-гуманітарної сфери. Цифрові технології не лише розширюють доступ до освітніх ресурсів, але й змінюють самі підходи до освіти, сприяючи розвитку нових форм суспільних взаємодій і гуманітарного розвитку. Інтерпретація отриманих результатів підтверджує гіпотезу про те, що цифровізація, з одного боку, стимулює розвиток критичного мислення і самостійності учасників освітнього процесу, а з іншого – створює нові виклики, пов'язані з інформаційною переважністю та необхідністю адаптації до швидких змін. Ці зміни викликають переосмислення концепції неперервної освіти як процесу, що потребує не тільки постійного оновлення знань, але й розвитку нових компетенцій, необхідних для ефективної роботи в цифровому середовищі.

Порівняння з результатами попередніх досліджень показує певну узгодженість і розбіжності. Наприклад, дослідження, проведені A. García, M. Montoro & A. Colón (2024) показали, що цифровізація в освіті сприяє інклюзії та підвищенню доступності навчання для широких верств населення, що узгоджується з нашими висновками. Однак, наші дані також підкреслюють ризики, пов'язані з цифровим розривом, який, як зазначалося в дослідженнях Belda-Medina (2023), може поглиблювати соціальну нерівність.

У дослідженні ми приділяємо увагу гуманітарному аспекту, зазначаючи, що цифровізація сприяє розвитку соціальних навичок і міжособистісних комунікацій. Однак, дана теза дещо суперечить твердженням, викладеним у дослідженні R. Alghamdy (2023), яке наголошувало на дегуманізації освітнього процесу внаслідок технологічної інтервенції.

Отже, наше дослідження вносить певний вклад у розуміння феномену неперервної освіти в умовах цифровізації, висвітлюючи як позитивні аспекти, так і можливі загрози, що має важливе значення для майбутніх освітніх реформ і розвитку суспільних відносин у цифровому контексті.

Висновки

У процесі дослідження феноменологічної багатоаспектності неперервної освіти в умовах цифровізації було виявлено, що цифрові технології суттєво змінюють освітній процес, впливаючи на всі його аспекти — від змісту і методів навчання до суб'єктивного досвіду учасників освітнього процесу. Цифровізація відкриває нові можливості для розвитку неперервної освіти, роблячи її більш доступною, гнучкою та персоналізованою. Водночас ці зміни створюють нові виклики, пов'язані з цифровим розривом, необхідністю постійного оновлення знань та розвитку нових компетенцій. Адже цифрова трансформація суспільства кардинально змінює ринок праці, створюючи нові професії і водночас витісняючи традиційні. Це призводить до необхідності постійного оновлення компетенцій фахівців галузі (зокрема, педагогічних працівників), що стає ключовою умовою їхньої конкурентоспроможності. Компетентнісний підхід дозволяє адаптувати професійні стандарти і освітні програми до цих нових реалій. Феноменологічний підхід дозволяє досліджувати неперервну освіту як багатовимірне явище, що формується під впливом змін у суспільстві та відображає глибокі зрушення в соціально-культурних, економічних і технологічних процесах. Застосовуючи цей підхід, можна розкрити, як суспільні зміни впливають на систему неперервної освіти, передбачити можливі перспективи її розвитку у контексті цифрової епохи та нових соціальних викликів у сучасних умовах.

Цифрова трансформація системи неперервної освіти сприяє підвищенню соціальної мобільності та інклюзії у суспільстві, але, водночас, може посилювати соціальну нерівність через нерівний доступ до цифрових ресурсів. Феноменологічний аналіз дозволив висвітлити питання, як саме учасники освітнього процесу сприймають і переживають ці зміни, виявивши як позитивні, так і негативні аспекти цифровізації. Нами було визначено, що розвиток неперервної освіти в умовах цифровізації значною мірою впливає на формування нових соціальних ролей, культурних норм та цінностей. Важливу роль у цьому процесі відіграють інноваційні освітні технології, які, з одного боку, сприяють розвитку критичного мислення, креативності та здатності до адаптації, а з іншого — вимагають більшої самодисципліни та відповідальності від учасників освітнього процесу.

Отже, проведене нами дослідження підтвердило, що цифровізація є потужним чинником, який трансформує неперервну освіту, впливаючи на розвиток суспільних відносин і соціально-гуманітарної сфери. Подальші дослідження в цій галузі повинні бути спрямовані на пошук ефективних стратегій подолання викликів, пов'язаних з цифровізацією, а також на вивчення її довгострокових наслідків для суспільства і культури.

Література / References:

1. Alghamdy, R. (2023). Pedagogical and Ethical Implications of Artificial Intelligence in EFL Context: A Review Study. *English Language Teaching*, 16 (10). URL: <https://doi.org/10.5539/elt.v16n10p87>.
2. Aleksieienko-Lemovska, L. (2022). Methodological competence development in the system of continuous education. *PNAP. Scientific Journal of Polonia University Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej Polonijnej*, 53 (4), 9-20. URL: <https://doi.org/10.23856/5301>.
3. Auer, M. & Rüttemann, T. (2021). Educating Engineers for Future Industrial Revolutions: Proceedings of the 23rd International Conference on Interactive Collaborative Learning (Springer Nature), 2 (13-29), 808.
4. Bakhmat, N., Dudka, T. & Liubarets, V. (2018). Multimedia education technologies usage as the condition for quality training of the managers of socio-cultural activity. *Information Technologies and Learning Tools*, 2, 98-109. URL: <https://doi.org/10.33407>.
5. Belda-Medina, J. (2023). Promoting inclusiveness, creativity and critical thinking through digital storytelling among EFL teacher candidates. *International Journal of Inclusive Education*, 26 (2), 109-123. URL: <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.2011440>.
6. Bilki, Z.; Satar, M. & Sak, M. (2023). Critical digital literacy in virtual exchange for ELT teacher education: An interpretivist methodology. *ReCALL*, 35 (1), 58-73. URL: <https://doi.org/10.1017/S095834402200009X>.
7. DeHart, J.D. (2023). Phenomenological Studies in Education, 328. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-8276-6>.
8. De Soriano, A.; Montoro, M. & Colón, A. (2024). Digital Teaching Competence and Educational Inclusion in Higher Education. A Systematic Review. *The Electronic Journal of e-Learning (EJEL)*, 22 (1), 31-45. URL: <https://doi.org/10.34190/ejel.22.1.3139>.
9. Dudka, T. (2024). Training of highly qualified scientific personnel: wartime realities and prospects for the post-war reconstruction of Ukraine. *Bulletin of the T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium"*, 182 (26), 54-57. URL: <https://doi.org/10.58407/visnik.242609>.
10. Dudka, T. & Chumak, M. (2024). Electronic educational resources as a tool for increasing the effectiveness of blended learning: challenges and prospects. *Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences*, (213), 271-275. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-271-275>.
11. Evans, J. & Benefield, P. (2013). Systematic Reviews of Educational Research. *British Educational Research Journal*, 27 (5). URL: <https://doi.org/10.1080/01411920120095717>.
12. Kulalaieva, N. & Haiduk, O. (2022). Formation of future specialists' professional competence oriented on sustainable development: factors and algorithm of model development. *Professional Pedagogics*, 2 (25), 23-31. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.23-31>.
13. Gallagher, S. (2022). Phenomenology. 2nd Ed. Palgrave-Macmillan. Chapter: What is Phenomenology? URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-031-11586-8.pdf>.
14. Hagadone-Bedir, M.; Voithofer, R. & Kulp, J. (2023). Contextualizing privacy with wearable data in

- higher education. *British Journal of Educational Technology*, 54 (6), 1619-1635. URL: <https://doi.org/10.1111/bjet.13378>.
15. Koval, V., Aleksieienko-Lemovska, L. & Mikhno I. (2023). Sustainable business models in enhancing regional product competitiveness. *Economy and Market Communication Review*, 25 (1), 210-223. URL: <https://doi.org/10.7251/EMC2301210K>.
16. Kulalaieva, N. & Haiduk, O. (2022). Formation of future specialists' professional competence oriented on sustainable development: factors and algorithm of model development. *Professional Pedagogics*, 2 (25), 23-31. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.23-31>.
17. Kuznietsova, O. (2023). In-service education of a teacher: contexts of personal and professional self-realization. *Our School: Scientific and Practical Studies*, 1, 56-60. URL: <https://orcid.org/0000-0003-4240-7004>.
18. Lebid, O. (2022). Modern practices of interaction of public administration parties with the public in the system of continuous education of teachers. *Taurida Scientific Herald. Series: Public Management and Administration*, (4), 32-39. URL: <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2022.4.4>.
19. Livingston, M. & Cummings-Clay D. (2023). Advancing adult learning using andragogic instructional practices. *International Journal of Multidisciplinary Perspectives in Higher Education*, 8 (1), 29-53. URL: <https://oed.org/jimphe>.
20. Nesrin, A., Ayşegül, T., Dudka, T. & Aleksieienko-Lemovska, L. (2023). Investigating the impact of training and development activities on the involvement of employees in the human resources management context. *Economics. Ecology. Socium*, 7, 1-14. URL: <https://doi.org/10.61954/2616-7107/2023.7.4-1>.
21. Ostanina, N. (2023). Continuous education as factor of increase of professional level. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*, 1 (3), 494–502. URL: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.17733>.
22. OECD (2024). Future of Education and Skills 2030. Anticipation-Action-Reflection Cycle for 2030. OECD Education Policy Perspectives. URL: <https://doi.org/10.1787/5cc2d673-en>.
23. Van Manen, M. (2023). Phenomenology of Practice. Meaning-Giving Methods in Phenomenological Research and Writing (Second edition), 520. URL: <https://doi.org/10.4324/97810033228073>.
24. Oddone, K. (2023). University Educators' Experience of Personal Learning Networks to Enhance Their Professional Knowledge. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 24 (3), 54–76. URL: <https://doi.org/10.19173/irrodl.v24i3.7053>.
25. Simbolon B. (2022). Education and Society: A Social System. *International Journal of Demos (IJD)*, 4 (1). URL: <https://dx.doi.org/10.37950/ijd.v4i1.213>.
26. Skrinjarić, B. (2022). Competence-based approaches in organizational and individual context. *Humanities and social sciences communications*, 9, 1-12. URL: <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01047-1>.
27. Smith, J. (2024) Travelling in time: using interpretative phenomenological analysis (IPA) to examine temporal aspects of the personal experience of issues in health and well-being. *European Journal of Psychotherapy & Counselling*, 26, 1-18. URL: <https://www.tandfonline.com/toc/rejp20/current>.
28. Sharmahd, N., Peeters, J. & Bushati, M. (2018). Towards continuous professional development: Experiencing group reflection to analyse practice. *European Journal of Education*, 53 (1), 58-65. URL: <https://doi.org/10.1111/ejed.12261>.
29. The council of europe reference framework of competences for democratic culture (2018). Cadre de référence des compétences pour une culture de la démocratie, 1 (1). URL: <https://theewc.org/resources/the-council-of-europe-reference-framework-of-competence-for-democratic-culture/>.
30. UNESCO Conference on Education Data and Statistics (2024). Session 1 (7–9 February 2024). International standard classification of education challenges and solutions forward. URL: <https://ces.uis.unesco.org/wp-content/uploads/sites/23/2024/01/EDS-3-ISCED-Final-WEB.pdf>.

ВНЕСОК АВТОРІВ

Концептуалізація/ Conceptualization: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Контроль даних/ Data curation: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Формальний аналіз/ Formal Analysis: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Методологія/ Methodology: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Дослід/експеримент: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Ресурси/Resources: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Нагляд/ Supervision: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Перевірка/Validation: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Візуалізація/Visualization: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Адміністрування/Administration: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Writing –original draft/

Написання –чернетка/: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

Writing –review & editing/

Написання – рецензування та редагування: АЛЕКСЄЄНКО-ЛЕМОВСЬКА Людмила

ФІНАНСУВАННЯ

Автори не отримували фінансування для цієї статті.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.